

Piaci útmutató

Montenegróról

Magyar Kereskedelmi és Iparkamara

2020

Tartalom

Tartalom	2
Alapadatok.....	3
Gazdasági helyzet	4
1. Legfontosabb indikátorok.....	4
2. A külkereskedelem fő jellemzői.....	4
3. Gazdasági helyzet	5
Kétoldalú kapcsolatok Magyarországgal	7
1. Politikai, államközi kapcsolatok	7
2. Gazdasági, kereskedelmi, befektetési kapcsolatok	7
2.1. A Magyar Kereskedelmi és Iparkamara Nyugat-balkáni Tagozatának szerepe a kereskedelmi kapcsolatok fejlesztésében.....	8
Jogi, szabályozási környezet.....	9
1. Magyar export Montenegroba	9
2. Import Montenegróból.....	9
3. Vállalatalapítás	10
4. Egyéb.....	11
Vállalatfinanszírozás, üzletfejlesztés	12
1. EXIM országekockázati besorolás	12
2. Helyi befektetésösztönzési szervezetek.....	12
3. Üzletfejlesztés, kamarai hálózat.....	12
4. Tenderlehetőségek	12
Praktikus információk	13
1. Nagykövetségek és konzuli hivatalok	13
2. Beutazási feltételek.....	13
3. Egészségügyi helyzet.....	13
4. Közbiztonság	14
5. Infrastruktúra, közlekedés.....	14
6. Repülőterek.....	14
7. Banki szolgáltatások elérhetősége	15
8. Egyéb.....	15
Kultúra.....	16
1. Üzleti etikett, tárgyalási szokások	16
2. Fontosabb ünnepek.....	16
3. Vallás, vallási szokások	16
4. Történelmi áttekintés.....	17
5. További hasznos információk	18

Alapadatok

Hivatalos név: Montenegró

Főváros	Podgorica
Államforma	köztársaság
Kormányzat	parlamentáris demokrácia, a végrehajtó hatalom élén a miniszterelnök vezette kormány áll, 5 évente választanak új köztársasági elnököt
Pénznem	euró
Hivatalos nyelv	montenegrói
Beszélt nyelvek	szerb, Montenegrói, bosnyák, albán, horvát
Területe	13 812 km ²
Lakossága	609 859 (becslés, 2020)**
Éves népességszaporulat	-0,37% (becslés, 2020)**
Időeltolódás	GMT + 1 óra
Etnikai megoszlás	Montenegrói (45%), szerb (28,7%), bosnyák (8,7%), albán (4,9%), muszlim (3,3%), roma (1%), horvát (0,9%) egyéb (7,5%)**
Vallások	ortodox keresztény (72,1%), muszlim (19,1%), római katolikus (3,4%), ateista (1,2%), egyéb (1,5%), meghatározatlan (2,6%)**
Nemzeti ünnep	május 21. (függetlenség napja), július 13. (államiság napja)

Forrás: * <http://en.wikipedia.org/wiki/Montenegro>

** <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/mj.html>

Montenegró a Nyugat-Balkán része, Délnyugaton az Adriai-tenger, nyugaton Horvátország, északnyugaton Bosznia-Hercegovina, északkeleten Szerbia, keleten Koszovó, délkeleten pedig Albánia határolja. Az ország 21 megyéje a következő: Andrijevica, Bar, Berane, Bijelo Polje, Budva, Cetinje, Danilovgrad, Herceg Novi, Kolašin, Kotor, Mojkovac, Nikšić, Plav, Plužine, Pljevlja, Podgorica, Golubovci, Tuzi, Rožaje, Šavnik, Tivat, Ulcinj, Žabljak. A korábbi államszövetségből kilépett ország független köztársaság, 2006-ban népszavazással vált függetlenné Szerbiától.

Forrás: <https://hu.wikipedia.org/wiki/Montenegr%C3%B3>

Gazdasági helyzet

1. Legfontosabb indikátorok

Legfontosabb indikátorok										
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
GDP (milliárd USD)*	4,2	4,1	4,5	4,1	4,5	4,6	4,1	4,4	4,8	5,5
Egy főre jutó GDP (USD)*	6727	6682	7319	6587	7186	7378	6514	7029	7784	8844
Egy főre jutó GNI (USD)*	6740	6920	7250	7000	7330	7320	7250	7090	7400	8430
GDP növekedési üteme (% év/év)*	-5,8	2,7	3,2	-2,7	3,5	1,8	3,4	2,9	4,7	5,1
Ipari termelés növekedési üteme (%)*	-15,9	3,8	0	-8,1	8,0	0,3	2,0	11,5	9,7	15,3
Infláció (fogyasztói árak, %)*	3,5	0,7	3,5	4,1	2,2	-0,7	1,5	-0,3	2,4	2,6
Termék- és szolgáltatásexport (milliárd USD)*	1,43	1,53	1,92	1,79	1,84	1,84	1,71	1,78	1,99	2,36
HDI (Emberi Fejlettségi Index)***	0,787	0,793	0,797	0,798	0,801	0,803	0,807	0,809	0,813	0,816
GCI (Globális Versenyképességi Index)****	4,1	4,2	4,4	4,3	4,1	4,2	4,2	4,2	58,2	59,6

Forrás: * <http://data.worldbank.org/country/montenegro>

*** <http://hdr.undp.org/en/statistics/>, kategória: „magas”

**** <https://hu.tradingeconomics.com/montenegro/competitiveness-index>

2. A külkereskedelem fő jellemzői

A külkereskedelem fő jellemzői

Legfontosabb exportpartnerek	Szerbia (25,97%), Magyarország (10,8%), Bosznia-Hercegovina (7,2%) (2019)
Legfontosabb exporttermékek	megmunkálatlan alumínium, alumíniumérc, elektromos energia, fa, kőolaj, bor, egyéb alkohol, cink, gépek – atomreaktorok - kazánok, acélrudak, gyógyszerek
Exportvolumen	0,416 milliárd EUR (2019)
Importvolumen	2,6 milliárd EUR (2019)
Legfontosabb importpartnerek	Szerbia (19,24%), Németország (9,4%), Kína (8,5%) (2019)
Legfontosabb importtermékek	kőolaj, autók és egyéb járművek (főként utazási célúak), elektromos energia, gyógyszer, sertéshús, adóberendezés (pl. rádió, tv), műanyag, építőipari szerkezetek, cement, elektromos transzformátor, bútorok

Forrás:

<https://www.monstat.org/eng/novosti.php?id=3041>

3. Gazdasági helyzet

Jelenleg is zajlik Montenegró modern piacgazdasági rendszerre való áttérése, habár az állami vagyon túlsúlya még mindig jelentős. Az európai uniós integrációs tárgyalásokat és az ehhez szükséges lépéseket külön folytatják Szerbiától. Annak ellenére, hogy az ország közigazgatásilag független, gazdaságilag rendkívül erős szálak kötik a szerb területekhez.

A gazdaság fő hajtóereje az alumíniumipar és a turizmus. Ezzel párhuzamosan az energiakereskedelem és az ipari logisztika is kulcstényezők, elsősorban az ország egyedülálló földrajzi fekvése miatt. Az alumíniumipari és a fontosabb szolgáltatási területeken (bankszektor) az utóbbi években folytatódott a privatizáció, a pénzügyi és gazdasági válság azonban természetesen lelassította a folyamatokat ezekben a szektorokban. A montenegrói vezetés számára szintén fontos kihívást jelent a vidékfejlesztés. A közlekedési infrastruktúra fejlesztésre szorul, ami egyben lehetőséget is jelent a külföldi befektetések és a működő tőke számára. A szolgáltatások mellett beruházási lehetőségek a mezőgazdaság feldolgozóipari üzletágaiban nyíltak.

Montenegró Szerbiától való függetlenedése és nemzetállammá válása az ország gazdasági függetlenedésében is megmutatkozott, önálló központi bankot és a saját költségvetést hoztak létre, bevezették az akkori német valutát, vagyis a márkát, melyet 2002-ben az euró váltott fel. A pénzügyi szektor privatizációját követően máig zajlik az energiaszektor mellett az infrastruktúra és a turizmus területén a magánosítás, amely lehetőségeket teremt a magyarországi üzleti szereplők megjelenésére a balkáni országban.

Montenegró szuverén államként az Európai Újjáépítési és Fejlesztési Bank (EBRD), a Világbank és a Nemzetközi Valutaalap (IMF) tagja. A Kereskedelmi Világszervezet (WTO) 2011 óta jegyzi a tagjai között. Az európai uniós tagsági tárgyalások – amelyek hivatalosan 2012-ben kezdődtek – egyik eleme, hogy hatékony állami intézkedéseket vezetnek be a korrupció és a szervezett bűnözés megfékezésére érdekében. A munkanélküliség és a régiók közötti markáns fejlettségi különbségek azonban továbbra is hátráltatják a gazdasági fejlődést. Az ország jelentős külföldi tőkét vonz az országba, a befektetők elsősorban a turizmusban látnak lehetőségeket.

Montenegró gazdasági kockázatai közepesnek értékelhetők, középtávon a korábbi hullámzó gazdasági teljesítménye, a magas munkanélküliség (15,34% körüli 2020 februárjában), az alacsony egy főre jutó GDP (2019-ben 8 227 USD) és a gazdaság diverzifikálatlansága miatt. A gazdasági teljesítmény közel 80%-át a szolgáltató szektor adja, amely egyúttal azt is jelenti, hogy Montenegró gazdasága kevésbé diverzifikált és a szolgáltató szektor – azon belül is az idegenforgalom, valamint a kapcsolódó ágazatok - túlsúlya jellemzi. Az alacsony munkaerő-hatékonyság, az aktivitási ráta szintje, és a nagyarányú szürkegazdaság korlátozza a gazdasági növekedést. Elemzők korábban 3-3,5%-os GDP bővüléssel számoltak éves szinten középtávon, de a 2020 márciusában kitört koronavírus járványnak egyelőre beláthatatlanok a gazdasági következményei. 2020 márciusától a költségvetés jelentős adó- és vámbevételektől esett el, emellett fokozott terhet jelentett a nyugdíjasok és más hátrányos helyzetű, kiszolgáltatott társadalmi rétegek pénzügyi támogatása, amelyek kifizetése további kölcsönfelvételt igényelt a kormányzati pénzeszközök hiányának pótlására. A járvány gazdasági hatásai kiemelten érintik a KKV-kat, a kiskereskedőket a mezőgazdaságot és az idegenforgalmi szektort (mely eddig az építőiparral együtt a gazdasági növekedés egyik motorja volt) – a járvány elhúzódása esetén a turisztikai szezonból származó bevételek a felére csökkenhetnek. A turisztikai szektor abban bízik, menthető még a szezon, míg gazdasági elemzők szerint az Adria-parti állam sem "ússza meg" jelentős gazdasági visszaesés nélkül, előrejelzések szerint legalább 5 %-kal

csökken majd az ország GDP-je. A montenegrói kormány gazdaságvédelmi akciótervet dolgozott ki a járvány gazdasági hatásainak csökkentésére, az EU pedig 3 millió euró összegű egészségügyi gyorssegélyt és 50 millió euró értékű hosszú távú pénzügyi programot nyújt Montenegrónak - utóbbit a helyi egészségügyi ellátórendszer működésére, a gazdaság stabilitásának megőrzésére és a járvány által leginkább érintett ágazatokban működő kkv-k életben maradására fordítanak.

A gazdaság mérete kicsi és a külső tényezőkkel szemben sérülékeny - ezzel összefüggésben az országot erősen ingadozó gazdasági teljesítmény jellemzi, amely mellett gazdasági szerkezetváltás, vagy érdemi diverzifikáció a közeljövőben nem valószínűsíthető. Az országban alacsony a társasági adó (9%), míg az ÁFA 2018-tól 21%.

2019-ben Montenegro külkereskedelmi termékforgalma 3,02 milliárd eurót tett ki, ami 2,1%-os növekedést jelent az előző évhez viszonyítva. Az export értéke 415,5 millió euró, az importé pedig 2,6 milliárd euró volt, azaz a kivitel 3,8%-kal, a behozatal pedig 1,8%-kal növekedett az előző évhez képest. A legfontosabb exportpartnerek Szerbia, Magyarország és Bosznia-Hercegovina, míg import tekintetében Szerbia, Németország és Kína voltak a legjelentősebb partnerek. 2019-ben az országba érkezett külföldi közvetlen tőkebefektetések értéke 770 millió eurót tett ki, ami 11,4%-os visszaesést jelent az előző évhez viszonyítva.

Forrás:

<http://en.wikipedia.org/wiki/Montenegro#Economy>

<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/mj.html>

[Exim országtájékoztató - Montenegro](#)

<https://www.lloydsbanktrade.com/en/market-potential/montenegro/trade-profile>

<https://tradingeconomics.com/montenegro/foreign-direct-investment>

<https://tradingeconomics.com/montenegro/gdp-per-capita>

<https://www.monstat.org/eng/novosti.php?id=3041>

<https://seenews.com/news/net-fdi-inflow-into-montenegro-increases-in-2019-689726>

https://www.napi.hu/nemzetkozi_gazdasag/koronavirus-jarvany-balkan.706367.html

Magyarország Nagykövetsége, Montenegro

További hasznos gazdasági információk:

[Export Hungary - Montenegro](#)

CIA Factbook: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/mj.html>

[ENSZ fejlesztési program, Humán Fejlettségi Index](#)

[Versenyképességi index](#)

A Világbank adatbázisa: <http://data.worldbank.org/country/montenegro>

Montenegro központi statisztikai hivatala angol nyelven: <http://www.monstat.org/eng/>

Gazdaságtörténet: <http://globaledege.msu.edu/countries/montenegro/economy>

Az ENSZ adatai: <http://data.un.org/en/iso/me.html>

Gazdasági szabadság indexe: <http://www.heritage.org/index/country/montenegro>

[EU Market Access Database](#)

Kétoldalú kapcsolatok Magyarországgal

1. Politikai, államközi kapcsolatok

Habár a szuverén montenegrói állam csak 2006 óta létezik, a nemzetközi diplomáciai kapcsolatokban az önállóvá válás nem sok változást hozott. Montenegró például vállalta, hogy a Magyarország és Szerbia-Montenegró Államszövetség által elismert szerződések és megállapodások mindegyikét sajátjaként ismeri el.

Forrás: <https://podgorica.mfa.gov.hu/page/ketoldalukapcsolatok>

2. Gazdasági, kereskedelmi, befektetési kapcsolatok

Montenegró 2019-ben Magyarország export rangsorában a 69. helyen állt. A magyar-montenegrói kétoldalú kereskedelmi áruforgalom 2019-ben meghaladta a 118 millió eurót, ami 27,1%-os növekedést jelent az előző évhez viszonyítva. A külkereskedelmi forgalomban a magyar export 64,66 millió euró volt, vagyis közel másfélszeresére nőtt az előző évhez képest. A Montenegróból származó import 2019-ben 53,37 millió eurót tett ki, 2015-höz képest közel 40%-kal, és 2018-hoz képest is 9%-kal nőtt. Az import 2019. évi növekedése a feldolgozott termékek behozatalának növekedésére vezethető vissza.

A magyar kivitel 2016 óta folyamatosan nő, 2019-re a 3 évvel korábbihoz képest közel a duplájára emelkedett, főként a feldolgozott termékek kivitele növekedésének köszönhetően. A magyar export struktúrája korszerű, annak túlnyomó többségét a magasan feldolgozott termékek adják. Kivitelünk jelentős részét 2019-ben is a feldolgozott termékek (64,7%), illetve a gépek és szállítóeszközök (24,2%) tették ki. A magyar érdekek főbb területei: vízgazdálkodás, szennyvíz és hulladékkezelési technológiák, alternatív és megújuló energia, mezőgazdasági és élelmiszer feldolgozó technológiák, ICT, gáz- és olajipari berendezések, K+F, tudás és technológia transzfer, gyógyszerek, gyógyászati berendezések.

A magyar-montenegrói külkereskedelem áruszerkezete (M EUR)

Megnevezés	Kivitel				Behozatal				Egyenleg			
	2016	2017	2018	2019	2016	2017	2018	2019	2016	2017	2018	2019
Összesen	35,355	40,027	43,912	64,656	38,362	32,971	48,946	53,365	-3,008	7,056	-5,034	11,291
Élelmiszer, ital, dohány	3,131	2,131	2,606	6,910	0,044	0,036	0,147	0,019	3,087	2,095	2,458	6,891
Nyersanyagok	0,28	0,284	0,185	0,214	n.a.	n.a.	0,000	0,000	0,280	0,284	0,185	0,214
Energiahordozók	0,035	0,051	0,084	0,055	n.a.	n.a.	0,000	0,000	0,035	0,051	0,084	0,055
Feldolgozott termékek	18,594	22,072	25,318	41,810	38,278	32,916	48,618	53,246	-19,685	-10,844	-23,300	-11,437
Gépek, szállítóeszközök	13,315	15,49	15,720	15,668	0,041	0,019	0,180	0,100	13,275	15,471	15,540	15,568

Forrás: KSH

2.1. A Magyar Kereskedelmi és Iparkamara Nyugat-balkáni Tagozatának szerepe a kereskedelmi kapcsolatok fejlesztésében

A Magyar Kereskedelmi és Iparkamara Nyugat-balkáni Tagozata 2012. július 3-án alakult meg, jelenleg 87 tagja van. Az elnöki tisztséget Galambos Attila, a Communautrade Europe Kft. ügyvezető igazgatója tölti be. A szervezet célja a térség iránt – Albánia, Bosznia-Hercegovina, Észak-Macedónia, Montenegró, Koszovó, Szerbia – érdeklődő hazai cégek piacra jutásának elősegítése. A Tagozat kiemelt feladata az üzleti lehetőségek bővítése, melynek érdekében üzletember-találkozókat, tájékoztató fórumokat, üzleti delegációkat szervez, és információkkal segíti a cégeket. A Tagozat tagvállalatai havonta elektronikus hírlevélből értesülhetnek a térséget érintő aktuális gazdasági, politikai, társadalmi hírekről. A Tagozat támogatja továbbá tagjait a partnerországok vásárain és kiállításain való részvételben, együttműködik a partnerországok területi és országos kamarai szervezeteivel, valamint az ott működő hazai kereskedelmi szervezetekkel, képviselőkkel. A Tagozat tagja lehet bármely, Magyarországon bejegyzett, kamarai regisztrációval rendelkező jogi személy, szakmai szövetség, a Nemzeti Agrárgazdasági Kamara, vagy a Magyar Ügyvédi Kamara tagja, aki a Tagozat honlapján is megtalálható kitöltött és aláírt belépési nyilatkozatát a tagozat koordinátora részére megküldi. A belépéshez kapcsolódó további feltételekről a [Jelentkezés a Tagozatba](#) linken tájékozódhatnak az érdeklődők.

Elérhetőség: [MKIK Nyugat - balkáni Tagozat](#)

Elnök: Galambos Attila

Koordinátor: Szekeres Anna

E-mail: nybalkani.tagozat@mkik.hu

Tel: (1) 474-5142

Együttműködési megállapodások, fontosabb események

- MKIK - Montenegrói Gazdasági Kamara MOU, 2013. június 25., Podgorica
- Magyar-montenegrói gazdasági fórum és üzletember-találkozó, 2015. március 30., Budapest, Magyar-Montenegrói Gazdasági Vegyes Bizottság üléséhez kapcsolódóan
- Üzleti delegáció Montenegróban, 2018. június 19-21., Niksic, Podgorica, Tivat
- Üzleti lehetőségek Montenegróban – fórum, 2019. április 12., Budapest

Jogi, szabályozási környezet

A montenegrói jogrendszer egyre inkább az európai uniós standardokhoz igazodik, harmóniában az integrációs törekvésekkel. A montenegrói kormányok általában igyekeznek könnyítéseket és támogatásokat adni a külföldi illetőségű gazdasági szereplőknek, a működő tőke, és általánosságban a külkereskedelem ösztönzésére.

1. Magyar export Montenegróba

Montenegró esetében nincsenek hatályban különleges korlátozó intézkedések az EU területéről érkező áruk esetében. A legtöbb árucikkre nincs vám, azonban bizonyos termékekre 0-30%-ig terjedő vámot kell fizetni (egyes termékekre további illeték is érvényben van). Az aktuális vámtételek listája elérhető [a Montenegrói Vámigazgatóság honlapján](#). Montenegró több szabadkereskedelmi megállapodással rendelkezik (Oroszország, Törökország, Ukrajna), melyek jó lehetőséget jelentenek a harmadik piaci együttműködésre.

A külkereskedelmi ügylet lebonyolítása során általában készpénz vagy átutalás a jellemző. A nagyobb importőrök rendszerint rövid lejáratú, azaz két-három hónapos fizetési halasztást kérnek a megrendeléskor, éppen ezért a szerződés megkötésekor pontosan meg kell határozni az átutalási napok számát.

A montenegrói piac iránt érdeklődő magyar vállalkozások tevékenységi körüknek és igényeiknek megfelelő partnerlistát kérhetnek [Magyarország Podgoricai Nagykövetségétől](#), a [Montenegrói Gazdasági Kamarától](#) vagy a [Montenegro Business Alliance](#) ügynökségtől.

A Montenegróba belépő termékeket vagy maga az exportőr, az általa létrehozott helyi cégen, ill. képviseleti irodán vagy montenegrói partnerén, illetve annak képviseleti hálózatán keresztül juttathatja el a végfelhasználóhoz. Az eladás, értékesítés gyakorlata megegyezik a Magyarországon ismert technikákkal.

Magyarország és Montenegró között a szállítmányozás elsősorban közúton bonyolódik, de lehetséges a vasúti szállítás is a Belgrád-Bar vasútvonalon keresztül. Nincsenek érvényben különleges szállítmányozási előírások.

Montenegróban az általános forgalmi adó 21%, azonban bizonyos termékek és szolgáltatások után 7%, illetve 0% áfát kell fizetni. A vállalati nyereségadó 9%, mely a régióban a legalacsonyabb értéknek számít. Az aktuális adóterhekről és kedvezményeikről bővebb információk találhatók a [Montenegrói Befektetési Ügynökség](#) honlapján.

Forrás: <http://exporthungary.gov.hu/orszagismertetok?orszagismerteto-montenegro>

2. Import Montenegróból

Általánosságban elmondható, hogy nincs érvényben exportvám a Montenegróból kivitt árukra, és a kivihető áruk köre sincs korlátozva. A montenegrói kormány kivételes esetekben mennyiségi korlátozást szabhat meg olyan áruk kivitele esetében, melyekből kritikus hiány van az országban, vagy a nem megújuló energiahordozók esetében.

Forrás: <https://taxsummaries.pwc.com/montenegro/corporate/other-taxes>

2019 decemberében megjelent a vizsgálatköteles károsítókat és a termékek forgalmazására vonatkozó listákat tartalmazó EU-s végrehajtási rendelet (2019/2072), mely meghatározza többek között azon növények, növényi termékek és egyéb anyagok jegyzékét, amelyek esetében harmadik országokból az Unió területére történő behozatalhoz növényegészségügyi bizonyítvány szükséges. A vizsgálatköteles áruk esetében a

szállítmányokért felelős vállalkozónak előzetesen értesítenie kell a hatóságot. A bejelentést a szállítmány várható érkezése előtt legalább 1 munkanappal, a megérkezés szerinti első uniós határállomás illetékes hatósága felé, az EU Bizottság erre kialakított elektronikus rendszerén ([TRACES NT](#)) keresztül kell megtenni (előzetes regisztráció szükséges a bejelentéshez).

Forrás: <https://portal.nebih.gov.hu/-/valtozasok-a-novenyek-novenyi-termek-import-ellenorzeseben>

3. Vállalatalapítás

A Világbank (VB) „DoingBusiness” adatbázisa szerint Montenegró a régiós rangsorban a harmadik helyen áll Észak-Macedónia és Szerbia után az aggregált adatok alapján, ami az új vállalkozás elindítását és az üzletkötés egyszerűségét méri az adott országban. Összességében a 190 országból az 50. helyezést érte el Montenegró.

A felmérés szerint a tőkéhez jutás különösen pozitív képet mutat és javulás érzékelhető általánosságban az adófizetés területén, valamint a fizetésektelenség valószínűsége is csökkent. Az induláshoz szükséges átlagosan 8 procedúrával, a 12 napos ügyintézési idővel és az alacsony indulási költségekkel Montenegró továbbra is jól szerepel a régióban.

Forrás: <http://www.doingbusiness.org/rankings>

Montenegróban többféle formában lehet céget alapítani, melyek a következők Društvo sa ograničenom odgovornošću (DOO), amely a kft. megfelelője, az Akcionarsko društvo (AD), amely a hazai részvénytársasággal, a Komanditno društvo (KD), amely a magyarországi bt.-vel egyezik meg valamint az OD, amely a korábbi közkereseti társaság megfelelője.

Forrás és további információ: <http://www.privrednakomora.me/en/how-register-company>

Montenegróban az áfakulcs 2018. január 1-jét követően 21%, a vállalati nyereségadó és a személyi jövedelemadó értéke egységesen 9%.

Montenegróban számos adókedvezmény ösztönzi a befektetői kedvet. Az alulfejlett régiókban befektető vállalkozások három évig mentesülnek a társasági adó fizetése alól. A befektetett állóeszköz arányában akár 30%-os adókedvezmény is elérhető. Az adóbevallásban jelentkező veszteségek ellentétként átvihetők a következő évre, az adott évben realizálódó profittal szemben, maximum 5 éven keresztül. Az a munkaadó, amely új – azaz a munkaerőpiacon elsőként vagy ismét megjelenő – munkaerőt alkalmaz határozatlan idejű szerződéssel, mentesül a munkaadói járulék alól maximum két évig. További információ: a montenegrói befektetésösztönzési ügynökség, a [MIPA](#) honlapján.

Szigorodtak a munkavállalás feltételei, amelynek célja a helyi munkanélküliség csökkentése. Azoknak a magyar állampolgároknak, akik Montenegróban szeretnének munkát vállalni, először a [Montenegrói Foglalkoztatási Ügynökségtől](#) kell munkavállalási engedélyt kérniük. Ennek birtokában fordulhatnak Montenegró budapesti Nagykövetségéhez a „D” típusú tartózkodási vízum felvétele céljából. A montenegrói hatóságok megkülönböztetetten kezelik azokat a munkavállalási engedély kérelmeket, amelyeket bejegyzett cégek, az országban működő külföldi érdekeltségű gazdasági társaságok nyújtanak be, az egyéni munkavállalókéhoz képest. A munkavállalási kérelemhez az alábbi dokumentumokat szükséges csatolni:

- a montenegrói munkáltatóval már megkötött munkaszerződés,
- banki igazolás (montenegrói bankszámlaszám, ahova a munkabérét kapja),
- montenegrói lakáscím, a tervezett tartózkodás helye,
- a munkáltató vállalat cégbejegyzésének másolata,
- a munkáltató által kitöltött adatlapok a Belügyminisztérium részére.

Forrás: <https://www.euraxess.me/montenegro/information-assistance/work-permit>

A montenegrói kormány 2011 májusában vezette be az egyablakos vállalatlapítási rendszert. A kezdeményezés célja az adminisztrációs terhek jelentős mértékű egyszerűsítése volt. Az intézkedés azt jelenti, hogy az ország egyik regionális adóhivatalának egyszeri felkeresésével a teljes ügymenet elvégezhető.

Forrás: <http://www.gov.me/en/homepage/cabinet-meetings/105956/Montenegro-introduces-one-stop-shops-for-company-registration.html>

További hasznos információk:

[Export Hungary - Montenegro](#)

[Világbank Doing Business Adatbázisa](#)

Montenegró kormányának weboldala: <http://www.gov.me/en/homepage>

Montenegró Üzleti Szolgáltatásainak weboldala: <http://business-services.me/faq.html>

4. Egyéb

Bár Montenegró harmonizálta a szerzői jogokról és szellemi termékekről szóló törvényét a WTO TRIPS Council (Trade-Related aspects of Intellectual Property Rights) iránymutatásainak megfelelően, a gyakorlatban azonban a törvény végrehajtása nincs a WTO által elvárt szinten. A szerzői jogok védelmét szabályozó törvények a <https://wipolex.wipo.int/en/legislation/profile/ME> honlapon érhetők el.

Forrás: https://import-export.societegenerale.fr/en/country/montenegro/regulations-intellectual-property?accepter_cookies=oui

Jelenleg nincsenek megszorítások magyar állampolgárok számára montenegrói ingatlan vásárlásakor, de erősen ajánlott a tranzakciót független ügyvéd jelenlétében végrehajtani, aki ellenőrizni tudja, hogy minden az előírásoknak megfelelően történik-e. A vásárlást közjegyző hitelesíti.

Az ingatlan kiválasztását és a vásárlási szándékot a felek 10%-os előleggel hitelesítik. Amennyiben az ingatlanvásárlás banki átutaláson keresztül történik, az összeg a 21%-os áfakötelezettség alá esik. Az összes regisztrációs költség becsült mértéke 500 euró.

Forrás: http://en.wikipedia.org/wiki/Montenegro_real_estate_taxes

Külföldi állampolgárok számára a házak és apartmanok vásárlása nem korlátozott, viszont telekvásárláshoz szükséges egy montenegrói székhelyű üzleti vállalkozás megléte.

Forrás: <http://www.globalpropertyguide.com/Europe/montenegro/Buying-Guide>

További hasznos jogi információk:

Tudnivalók a vállalatlapításról:

[A Világbank és a Nemzetközi Pénzügyi Társaság „Doing Business” adatbázisa](#)

Általában a jogról:

[Library of Congress, jogi könyvtár](#)

[MIPA -Montenegrói Befektetési Ügynökség](#)

Vállalatfinanszírozás, üzletfejlesztés

1. EXIM országkockázati besorolás

Az EXIM országkockázati besorolása és a biztosíthatósági szabályok szerint Montenegró az 5-ös országkockázati kategóriába esik. Két éves vagy két éven túli törlesztési futamidejű ügyletek vonatkozásában a legtöbb kockázati típusban nem, vagy csak feltételekkel biztosítható. Kivételt képez a szuverén kategória („az ügylet hiteladása vagy biztosíték nyújtója a központi kormányzat vagy a jegybank, illetve az irányításuk alatt álló minden olyan szervezet, amely a szervezet székhelye szerinti állam joga alapján sem jogi, sem közgazgatási úton nem nyilvánítható fizetésektelennek”), amelyben biztosítható.

Forrás: <https://exim.hu/kondiciok/orszagkockazatok/exim-altal-minositett-orszagok-listaja>

2. Helyi befektetésösztönzési szervezetek

Regionális Együtműködési Szervezet ([Regional Cooperation Council](#))

Montenegrói Befektetésösztönzési Ügynökség ([Montenegrin Investment Promotion Agency](#))

3. Üzletfejlesztés, kamarai hálózat

A Montenegrói Gazdasági Kamara 1928 óta működik, fő célja a montenegrói cégek versenyképességének növelése és a külföldi befektetői kedv ösztönzése.

Montenegrói Gazdasági Kamara - [Chamber of Economy of Montenegro](#)

Cím: 81000 Podgorica, ul. Novaka Miloševa 29/II

Telefon: +382 20 230 545

E-mail: pkcg@pkcg.org

A kamara mellett a Montenegrói Üzleti Szövetség ([Montenegro Business Alliance](#), MBA) biztosítja a vállalkozások érdekképviselését. A szakmai fórumok szervezésén, a lobbitevékenységen és az ágazati szakpolitikák kidolgozásán kívül a szervezet a vállalkozásokra vonatkozó jogszabályok szisztematikus gyűjtését is végzi.

Montenegrói Üzleti Szövetség - [Montenegro Business Alliance](#)

Cím: Kralja Nikole 27a/4 Podgorica 81000

Telefonszám: +382 20 622 728

E-mail: mbapg@t-com.me

4. Tenderlehetőségek

A montenegrói állam a [Privatizációs és Befektetési Tanács](#) honlapján naprakész információkkal szolgál a pályázható állami tenderekről.

Az Európai Unió legnagyobb pénzügyi forrással rendelkező programja az [Előcsatlakozási Támogatás](#). A delegáció jogkörébe tartozik tenderek kiírása, a szerződések megkötése és kezelése is.

A tenderlehetőségeket aggregáltan tartalmazó weboldalak jellemzően fizetősek és regisztrációhoz kötöttek, például a [Tendersinfo](#) vagy a [dgMarket](#) nevű honlapon.

Praktikus információk

1. Nagykövetségek és konzuli hivatalok

Magyarország Nagykövetsége, Montenegró

Rendkívüli és meghatalmazott nagykövet: Négyesi József
Külgazdasági attasé: Radácsi Milán (MRadacsi@mfa.gov.hu)
Nagykövetség címe: 81000 Podgorica, Kralja Nikole 104
Telefonszám: (00-382-20) 602-880, 602-910
E-mail: mission.pdg@mfa.gov.hu

Montenegró Nagykövetsége, Magyarország

Rendkívüli és meghatalmazott nagykövet: Aleksandar Mostrokol
Nagykövetség címe: 1051 Budapest, Arany János u. 15/I.
Telefonszám: +361 373-0300
E-mail: hungary@mfa.gov.me

2. Beutazási feltételek

Montenegróba érvényes (új típusú, kártya formátumú) személyi igazolvánnyal vagy útlevéllel vízummentesen lehet beutazni. Ideiglenes személyi igazolvánnyal nem lehet átlépni a határt. Személyi igazolvánnyal történő beutazás esetén a tartózkodás időtartama nem haladhatja meg a 30 napot, útlevéllel történő beutazás esetén a 90 napot (ez alatt a tényleges tartózkodás napjait kell érteni fél éves időszakon belül, tehát lehetséges a többszöri beutazás és tartózkodás, de a tartózkodás napjainak száma az első beutazási naptól számított fél éven belül összesen nem haladhatja meg a 90-et).

2015. április 1-től került bevezetésre a turisták beutazását és tartózkodását megkönnyítő törvény. Az EU tagállamok állampolgáira vonatkozó vízummentesség kiegészült a turisták regisztrációjára vonatkozó rendelkezéssel. 72 órára emelkedett az az időszak, amit nem kell bejelenteni. A 72 órát meghaladó tartózkodás bejelentését a kereskedelmi szálláshelyek automatikusan elvégzik. A magán szálláshelyen tartózkodók pedig bármelyik turista irodában bejelenthetik tartózkodásukat. Megszűnt a rendőrségen való bejelentkezés kötelezettsége. A bejelentő lap montenegrói és angol nyelven interneten is hozzáférhető, így a turisták önmagukat, elektronikus úton, egyszerűen be tudják jelenteni. A magánszálláshelyeken is javasolt ahhoz ragaszkodni, hogy a szállásadó jelentse be a turistát, mert annak elmulasztását szankcionálják – a határon kilépéskor pénzbüntetést szabhatnak ki az utazóra. A 3 hónapot meghaladó tartózkodáshoz vízum kiváltása szükséges. Ez Montenegró budapesti nagykövetségén kérelmezhető. A vízum kiadásának alapvető feltétele a beutazási cél és a tartózkodás anyagi feltételeinek igazolása.

Forrás: <http://konzuliszolgalat.kormany.hu/europa-utazasi-tanacsok?montenegro>

3. Egészségügyi helyzet

A konzuli szolgálat javasolja az országba beutazóknak mindenre kiterjedő egészségügyi biztosítás kötését. Az egészségügyi rendszer jelentős átalakításon ment át a közelmúltban, 2008-ban átfogó intézményi szabályozás született a betegellátás uniós szintre hozásáról. Az állami kórházak mellett magánkézen tartott intézmények is működnek az ország területén, főként a fővároshoz közeli területeken.

A közegészségügyi helyzet jónak mondható, annak ellenére, hogy a nyári melegben gyakoriak a fertőzőes betegségek. Nem ajánlott a vezetékes ivóvíz fogyasztása, csak a boltban vásárolt, palackozott víz fogyasztható.

Forrás: <http://konzuliszolgalat.kormany.hu/europa-utazasi-tanacsok?montenegro>

4. Közbiztonság

Montenegró alapvetően a biztonságos országok közé tartozik. A közbiztonság összességében megfelel az európai normáknak. Téli időszakban a hegyvidéki turista központok, míg nyáron a tengerparti üdülőhelyek biztonsági kockázata nő meg mind a közlekedési balesetek, mind a turisták sérelmére elkövetett, kisebb súlyú bűncselekményeket illetően. Montenegróba utazás előtt javasolt mindenre kiterjedő utas- és balesetbiztosítást kötni, illetve nagyértékű gépjárművek esetén érdemes CASCO biztosítást kötni. Fontos, hogy a Montenegróba utazók fokozottan vigyázzanak értékeikre, azon belül is elsősorban útlevelükre, mert az üdülőhelyeken és környékükön gyakoribbak a zsebtolvajlások, lopások. Néhány bűnbanda az Európai Unió tagállamaiból érkező turisták útlevelének az eltulajdonítására specializálódott. Az óvatosság még a garantáltan jó színvonalú szálláshelyek esetében is indokolt. Ahol lehetséges, ott vegyék igénybe a szoba, a szálláshely széfjét.

Forrás: <http://konzuliszolgalat.kormany.hu/europa-utazasi-tanacsok?montenegro>

5. Infrastruktúra, közlekedés

Az infrastruktúra és a közlekedési útvonalak folyamatos fejlesztése az ország turizmus-orientáltsága miatt kulcsfontosságú, arra a kormányzat is nagy hangsúlyt fektet. Magyar autósoknak montenegrói utazáskor zöldkártyával kell rendelkezniük. Amennyiben ezt nem tudják felmutatni, a Montenegróba való belépéskor határbiztosítást kell kötniük. A gépjármű kötelező felszerelése közé tartozik a láthatósági mellény. A hatályos közlekedési szabályok előírják a biztonsági öv használatát, a vezetőnek és utasoknak egyaránt. A közlekedési szabályok megszegése és a sebességhatár átlépése pénzbüntetéssel járhat. Miközben a szükséges eszközökkel rendelkező hotelek és üdülőövezetek lehetővé teszik vendégeik számára a töltők használatát, a nyilvános elektromos autó töltőállomások hálózata Montenegróban jelenleg még kialakítás alatt van. Jelenleg az országban a következő helyen üzemelnek nyilvános töltőállomások: Sveti Stefan, Tivat, Podgorica (Njegoševa és Vučedolska utca kereszteződése).

Forrás: <http://konzuliszolgalat.kormany.hu/europa-utazasi-tanacsok?montenegro>

6. Repülőterek

Nemzetközi repülőterek: [Podgorica Airport](#) (TGD) és [Tivat Airport](#) (TIV).

A podgoricai repülőtér 11 kilométer távolságra van a fővárostól, Belgráddal és más európai városokkal naponta kötik össze járatok. Tivat ideális választás, ha valaki a tengerpartra érkezik, mivel ez mintegy 20 kilométerre van Budvától, 10 kilométerre Kotortól. Naponta több járat is érkezik ide, viszonylag nagy utasforgalmat bonyolít le. Podgorica és Tivat is elérhető Belgrádból repülővel. A legközelebbi horvát repülőtér, a [Dubrovnik Airport](#) (DBV), 16 kilométerre van az ország határától Čilipi mellett.

Repülőjáratok:

<https://wizzair.com/#/>

www.montenegroairlines.com

<https://www.airserbia.com/en/welcome>

7. Banki szolgáltatások elérhetősége

Montenegró bankrendszere kétszintű. A Montenegrói Nemzeti Bank látja el a központi banki funkciókat, jegybanki szerepei azonban nincsenek, mivel az ország bevezette az eurót. Jó néhány kereskedelmi bank működik az országban, mint például CKB Bank (amely az OTP csoport része), Hipotekarna Banka, Podgoricka Banka, NLB Montenegrobanka, Prva Banka Crne Gore, a bankok listája a [linkre](#) kattintva érhető el.

A hivatalok általában hétfőtől péntekig 8-16 óra vagy 9-17 óra között állnak az ügyfelek rendelkezésére. Vannak olyan bankok azonban, amelyek egyes napokon 20 óráig is nyitva tartanak.

Montenegróban a MasterCard, Visa és Maestro típusú bankkártyák használata nem ütközik akadályokba. Az ország területén sok bankautomata áll rendelkezésre, valamint az üzletek többsége lehetőséget biztosít bankkártyával történő vásárlásra.

A folyószámla-nyitás általában nem jár költséggel és egy munkanap alatt kivitelezhető. A számlanyitáshoz szükséges dokumentumok banktól függően változhatnak, egy átfogó listát a következő linkeken érhetnek el:

<http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/montenegro/#starting-a-business>

További információk:

[Montenegrói Központi Bank](#)

[Montenegrói Bankok Szövetsége](#)

8. Egyéb

Montenegró telefonos országhívószáma: 382.

Montenegróban 4 nemzetközi kikötő van: Bar, Kotor, Risan és Zelenika, amelyek a nyári szezon alatt jelentős hajóforgalmat bonyolítanak le. Ezek közül Bar kikötője a legnagyobb és egyben stratégiaileg a legfontosabb is.

Forrás: http://www.searates.com/maritime/serbia_and_montenegro.htm

Kultúra

1. Üzleti etikett, tárgyalási szokások

A montenegrói üzletemberek általában beszélnek angolul, németül vagy olaszul. Az üzletkötésekben nagy jelentősége van a személyes kapcsolatoknak, és jellemző a késés. Az üzleti kommunikációban elterjedt a szóbeli úton történő megállapodás.

Gyakori a testi érintés (hevesebb kézfogás, ölelés) az üzleti kommunikációban is, kivéve az ellentétes neműek között, megeshet viszont, hogy a hölgyeknek kevesebb tiszteletet adnak, és például nem állnak fel az asztaltól tiszteletüket jelezve, ha hölgy tárgyalópartner érkezik. Nem szabad az ügyvédre bízni a tárgyalást, az üzletfelek a jogi képviselőket általában csak a szerződésnél és a komolyabb jogsérelmekkor veszik igénybe.

Az üzleti partnernek illik ajándékot vinni, ha pedig az üzletfél az otthonába hív meg üzleti tárgyalásra, a bor mellett ajánlott kávé is vinni a házigazdának. Általában az étkezések után beszélnek üzleti ügyekről, étkezés közben, különösen a partner lakásán, illetlenség üzletelni. Sok helyen az asztalnál és akár étkezések között is dohányoznak, ami teljesen bevett gyakorlat az országban.

Nem tanácsos tárgyalási időpontot keresni júliusban és augusztusban, valamint a nemzeti ünnepek környékén.

Az üzleti tárgyalások során érdemes saját tolmácsot alkalmazni. Célszerű elkerülni a konfrontatív viselkedést és a sales taktikákat, mert a korábbi döntéseket könnyen visszavonhatják. Indirekt tárgyalási technikákat célszerű használni. A szerződéseket úgy kell megírni, hogy azokat később alkalmazni lehessen a gyakran változó üzleti körülmények ellenére is. Nem szabad lecserélni a tárgyalást vezető küldöttet, amíg le nem záródik az ügylet, vagy legalábbis meg nem születik az érdemi döntés.

Bevett gyakorlat a névjegykártya használata. Ha a tárgyaló cég már többéves tapasztalattal rendelkezik, ezt érdemes feltüntetni a névjegykártyákon is, ugyanis a montenegróiak előnyben részesítik a stabil, biztos háttérű partnervállalatokat. Érdemes az angol mellett montenegróira fordított kétnyelvű névjegykártyát készíttetni.

Forrás <http://www.smilemontenegro.com/montenegro/info/business-in-montenegro/>

2. Fontosabb ünnepek

Nemzeti ünnepek: május 21. (Függetlenség napja); július 13. (az államiság kikiáltása)

A nemzeti és állami szinten még nem intézményesített ünnepnapok listája:

Magyarul: <http://www.invia.hu/montenegro/unnepek-es-tortenesekek/>

Angolul: http://en.wikipedia.org/wiki/Public_holidays_in_Montenegro
Worldtravelguide.net, online utazási kalauz

3. Vallás, vallási szokások

Montenegró lakosságának többsége ortodox keresztény, a 2011-es népszámlálás adatai szerint 72%-uk. Jelentős a muszlim kisebbség aránya is (19%), római katolikusnak pedig a lakosság 3,4%-a vallotta magát.

Forrás: http://en.wikipedia.org/wiki/Religion_in_Montenegro

A vallási élet jórészt templomokban zajlik, a szerb katolikus templomok különösen híresek a díszítettségükről és építészeti grandiozitásukról. A montenegrói történeti családoknak mind van egy, a családhoz tartozó patrónus szentjük, akinek szolgálatát az évente megrendezett Krsna Slava idején köszönik meg.

Az ortodox karácsony a gregorián naptár szerint január 6-7-ére esik. A karácsony mellett a húsvét is fontos közösségi ünnep. A tradicionális vallási szertartások mellett fontos hagyományai vannak a tojásfestésnek és a *kolo* táncnak is.

Forrás: <https://www.everyculture.com/Europe/Montenegrins-Religion-and-Expressive-Culture.html>

4. Történelmi áttekintés

13. századból származó források említik először Crna Gora (a mai Montenegró) nevét, amely közigazgatásilag a szerb Zeta provincia irányítása alá tartozott. A késő középkori Zeta egészen 1496-ig megőrizte önállóságát, amikor is török fennhatóság alá került. A török uralom évszázadai alatt a terület viszonylagos önállóságot élvezett. A 16-19. század között Montenegró teokráciaként működött egészen annak 1852-es szekularizációjáig.

A Berlini Kongresszus nemzetközi szerződése 1878-ban szuverén állammá nyilvánították Montenegrót. 1910-ben Miklós fejedelem kikiáltotta a királyságot és ő lett az ország első királya. 1916-ban a király elvesztette hatalmát, amikor az Osztrák–Magyar Monarchia elfoglalta az ország területét. A központi hatalmak veresége után 1918. november 13-án az osztrák haderők helyére szerb csapatok vonultak be. A montenegrói szerb nép Nagy Nemzetgyűlése nyomására kimondta a Petrović dinasztia trónfosztását és az ország csatlakozását Szerbiához. 1918. december 1-jén kiáltották ki a Szerb-Horvát-Szlovén Királyság megalakulását, melynek Montenegró is része lett. 1929-ben a Szerb-Horvát-Szlovén Királyság Jugoszlávia néven szerveződött újjá, s ebben az államalakulatban megszűnt Crna Gora belső önállósága: területén az úgynevezett Zeta bánságot hozták létre. A második világháború során 1941 áprilisában Montenegró olasz megszállás alá került, s a fasisztáktól függő protektorátust hozták létre, ahol a lakosságot hivatalosan montenegróivá nyilvánították. A második világháború után Josip Broz Tito vezetésével kommunista köztársaságként szervezték át Jugoszláviát. Tito pánszláv értékrendszere a helyi etnikai konfliktusok időleges visszaszorulását eredményezte, amelyek azonban az államalakulat 1992-es felbomlásakor feléledtek. Montenegró Szerbiával kötött föderális szövetséget. Az államot kezdetben Államszövetségnek, 2003 után pedig Szerbia-Montenegrónak hívták. Az önálló államiság azonban már ekkor is napirenden volt, és mikor a javaslat egy montenegrói népszavazás során 55%-os többséget kapott, Montenegró önálló államként szerveződött újjá 2006-ban. Montenegró az Egyesült Nemzetek Szervezetének 192. tagállama lett 2006. június 26-án, illetve a NATO tagja lett 2017. június 5-én. Az ország Európai Unió csatlakozási tárgyalásai jelenleg is folyamatban vannak.

Forrás: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/mj.html>

<http://en.wikipedia.org/wiki/Montenegro>

http://en.wikipedia.org/wiki/History_of_Montenegro

<https://www.infoplease.com/country/montenegro>

https://hu.wikipedia.org/wiki/Montenegr%C3%B3_t%C3%B6rt%C3%A9nelme

További hasznos információk az ország történelméről:

[Brigham Young Egyetem weboldala](#)

Wikipedia: http://en.wikipedia.org/wiki/History_of_Montenegro

Infoplease.com, online hírportál: <https://www.infoplease.com/country/montenegro.html>

Michigan Állami Egyetem weboldala: <https://globalede.msu.edu/countries/montenegro>
[Historyorb.com, a világ országainak történelmi gyűjteménye](#)

Njegos.org, Montenegró online történelme: <http://www.njegos.org/>

[Montenet.org](#), információk Montenegró történelméről

5. További hasznos információk

Az ország földrajzáról:

Wikipedia: https://en.wikipedia.org/wiki/Geography_of_Montenegro

Online Világatlasz: <http://www.worldatlas.com/webimage/countrys/europe/mj.htm>

Az ország politikájáról:

Montenegró kormánya: <http://www.gov.me/en/homepage>

Balkaninsight.com: <http://www.balkaninsight.com/en/page/montenegro-home>

Montenegró politikai rendszere: <https://www.bbc.co.uk/news/world-europe-17670524>

Economist.com: <http://www.economist.com/topics/montenegro>

[Európai Fórum a Demokráciáért és a Szolidaritásért weboldala](#)

Az ország kultúrájáról:

<http://www.montenegro-info.hu/index.php?kultura>

<http://www.utazaselott.hu/utazas-serbia-es-montenegro-kultura-2.html>

[Culturcrossing.net](#), online kalauz az etikettbe és a kultúrába

[Worldwide-tax.com](#), etikett tanácsok külföldi befektetőknek

Kultúra, szokások:

Wikipedia: http://en.wikipedia.org/wiki/Culture_of_Montenegro

Unesco: <http://whc.unesco.org/en/statesparties/ME/>

[További információk az étkezési szokásokról](#)

[Montenegrói kifejezések gyűjteménye, angol kiejtéssel](#)

Az ország minisztériumairól:

[Egyéb minisztériumok elérhetősége](#)

Montenegró Külügyminisztériuma: <http://www.mvp.gov.me/en/ministry?alphabet=lat>

Montenegró Belügyminisztériuma: <http://www.mup.gov.me/en/ministry?alphabet=lat>

Montenegró rendőrsége: <http://www.mup.gov.me/upravapolicije/en/home?alphabet=lat>

Angol és montenegrói nyelvű lapok:

Montenegrói Hírügynökség: <https://www.mina.news/>

<https://www.total-montenegro-news.com/>

Balkáni újságok, napilapok és online portálok listája:

<https://mybangla24.com/montenegro-newspapers>

<http://www.onlinenewspapers.com/serbia.htm>

Podgorica:

<http://en.wikipedia.org/wiki/Podgorica>

Város hivatalos honlapja: <http://podgorica.me/>

Kézirat lezárva: 2020. június

További információ:

Magyar Kereskedelmi és Iparkamara Nemzetközi Igazgatóság

Telefon: + 36 1 474 5142

E-mail: intdept@mkik.hu